

نویسنده: دکتر مسعود زحمتکش،
عضو هیأت مدیره و رئیس کمیسیون روابط
 عمومی سازمان نظام پزشکی مشهد

دکتر حاذق الدوّله؛ طبیب مخصوص استاندار خراسان

آخرین مقام سرهنگ دکتر حاذق الدوّله در ارتش، ریاست بیمارستان ارتش در مشهد بود که به مدت دو سال (از سال ۱۳۱۰ تا سال ۱۳۱۱) ادامه داشت و سپس از خدمت بازنشسته شد. او پس از بازنشستگی به وزارت بهداری منتقل و به ریاست بهداری کرمانشاه و همدان رسید. در اواخر عمر به تهران رفت و در بیمارستان فیروزآبادی به مداوای بیماران مشغول بود. دکتر محمود نجم‌آبادی در خاطرات خود از ملاقات با دکتر حاذق الدوّله که در سال ۱۳۱۹ شمسی در شهری رخانه‌نشین بوده و ثقل سامعه نیز داشته، سخن گفته است. دکتر حاذق الدوّله سرانجام در ۲۲ دی ۱۳۲۰ درگذشت و در محوطه حرم امام‌زاده عبدالله مدفون شد. پس از آن نامه‌ای سرهنگ دکتر ناصر ثقفی، سرهنگ دکتر حشمت‌الله ثقفی و سرهنگ دکتر نصرالله ثقفی همگی به عنوان پزشک به خدمت ارتش درآمدند و دخترش دکتر اشرف ثقفی نیز در سن صد سالگی در تهران درگذشت. آقای کیارش ثقفی (برادرزاده دکتر ثقفی) که خود اهل ذوق و پژوهش است، به نگارش کتاب "سبنامه خانواده ثقفی" پرداخته است که تبار آن خاندان را تا مختار ثقفی معرفی می‌کند.

مداوای مجرحین که زیر آوار رفته بودند، معمول (نمود) و آنچه خدمات شایسته مشارلیه قابل تقدیر (است) و اینک رضایت خود را نسبت به ایشان ابراز می‌دارم. (امضا): امیر لشکر شرق: (سرلشکر حسین) خزاعی". سرهنگ دکتر حاذق الدوّله در سال‌های والیگری احمد قوام السلطنه در خراسان، از سال ۱۲۹۹ شمسی تا ۱۳۰۰ شمسی، طبیب مخصوص وی بود و در واقعه قیام کلنل محمد تقی خان پسیان که منجر به دستگیری قوام السلطنه و اعزام او به تهران گردید، وی را تا پایتخت همراهی کرد و مراقب صحبت مراج والی بود. سرپریسی سایکس (کنسول انگلیس در مشهد) در یادداشت‌های خود درباره این رویداد نوشته است: "قوام السلطنه والی سابق در شامگاه روز ۲۰ آوریل ۱۹۲۱ با کالسکه‌ای که چهل زاندارم از آن مراقبت می‌کردند، به تهران اعزام شد. اعضای خانواده او نیز طرف چند روز آینده به تهران خواهند رفت. دکتر حاذق الدوّله پزشک مخصوص قوام السلطنه وی را در این سفر همراهی می‌کند. دکتر حاذق الدوّله به طور اغراق‌آمیزی نگران سلامت قوام السلطنه بود و می‌گفت والی برای خلاص شدن از رنجی که می‌کشد، از وی خواسته است که مقداری سم کشیده در اختیارش قرار دهد".

سرهنگ دکتر عبدالجیدخان ثقفی ملقب به «حاذق الدوّله» از طبیبان مشهور ارتش در اواخر دوره قاجاریه و اوایل دوره پهلوی در استان خراسان بود. پدرش حاج میرزا عبدالباقي ثقفی (اعتضادالاطبا) نیز از اطبای دوره ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه بود و نسبش به مختار ثقفی (منتقم شهدای کربلا) و ابوعبیده ثقفی (صاحبی پیامبر) می‌رسد.

برادر وی نیز "خلیل ثقفی (علم الدوّله) (۱۴۴۱-۱۳۲۳ خورشیدی)، پزشک، سیاستمدار، نویسنده و مترجم دوره قاجار و یکی از نخستین دانش‌آموختگان رشته پزشکی جدید در ایران بود.

سرهنگ دکتر حاذق الدوّله مدتی به عنوان پزشک ارتش و سپس رئیس صحیه لشکر خراسان با حقوق ماهیانه ۹۰ تومان مشغول خدمت بود. استنادی که از او در بایگانی لشکر باقی مانده، نشان می‌دهد که در خرداد ماه ۱۳۰۲ شمسی برای امدادرسانی به مصدومان زلزله از سوی ارتش به تربت حیدریه مأموریت یافته و امیر لشکر خزاعی (فرمانده لشکر شرق) در حکمی به این شرح از خدمات وی تقدیر نمود: "نائب سرهنگ (سرهنگ دوم) نمره ۵۰۱۴ حاذق الدوّله رئیس صحیه (لشکر) در این واقعه زلزله تربت حیدریه، زحمت و پرستاری و

لطفاً به این مقاله از ۱۰۰۰۰۷۸۳۸ و به شماره پیامک مجله (۳۰۰۰۰۷۸۳۸) ارسال فرمایید.

کد مقاله: ۷۷۱۲ نحوه امتیازدهی: امتیاز-شماره مقاله